

TISOČI POZORAVILI LONGUETA IN DEBSA.

Čez 5000 delavcev je napolnilo dvorano; Debs je še vedno star, ognjevit bojovnik.

LONGUET JE ŽIGOSAL "TIGRA".

Chicago, Ill. — Čikaško delavstvo je dostojno sprejelo francoskega socialističnega gosta Jeana Longueta in starega ameriškega borcea Eugena V. Debsa zadnje nedelje popoldne v Ashland Auditorium. Velika dvorana, ki je lastnina organizacije čistoželeznških nameštencev, je bila nabito polna že ob dveh popoldne; zasedeni so bili vsi sedeli spodaj in na balkonih in na stotine ljudi je moralo stati ob stenah. Zunan na hodnikih je pa bilo par tisoč oseb, ki niso mogle v dvorano. Več ko 5000 ljudi je bilo v dvorani; toliko oseb gre namreč notri.

Shod je bil odprt ob polu trih. Predsedoval je William Cunnea. Nemški delavski pevski zbor "Freiheit" je zapel "Internationale" in pozneje še eno pesem. Max Oster, glasoviti tenorist s čikaške opere s spremljanjem na klavir pel dva krasna samospeva.

Ko je prišel sodrug Longuet na oder, ga je občinstvo burno pozdravilo: ovacije so trajale več minut. Prvi govornik je bil Debs. Malo se je bil zamudil in občinstvo je postajalo nestrpno. Po dvorani je šla vest, da ga morda ne. Zato pa je bil izliv ocvajev toliko večji, ko je množica opazila nemir na odru in se je Debsova visoka postava pojavila v krogu njegovih prijateljev. Majhna deklina mu je podala dva velika šopka rož s rdečimi trakovi. Celih pet minut je občinstvo navdušeno pozdravljalo starega bojovnika, ki je pred enajstim meseci prišel iz ječe, v kateri je trpel za svoje neomajano prepričanje. Longuet ga je objel in po francoskem običaju poljubil na oba lica.

Dej je govoril približno eno uro. Videti je bilo na njem, da je precej okreval od bolezni, ki ga je položila v posteljo, ko je prišel iz zaporov. Govoril je s starim ognjem in njegovo karakteristično gesto in žel burne aplavze pri vsakem stavku.

Najprvo se je oprstil, ker ni še toliko časa nastopil na javnem shodu. Krive so tega posledice njegovega govora v Cantonu pred štirimi leti, katerih se še zdaj počasi otresa. Nato pa je takoj razblinil vsak dvom med poslušalci, da mu je žal tistega govora.

"Nič mi ni žal — je dajal — pač pa mi je žal in skoro sram me je, da sem na prostem, ko je še toliko drugih političnih jetnikov v zaporih. Jaz sem še vedno nasprotnik kapitalistične vojne kakor sem bil pred štirimi leti in na noben ukaz katerekoli kapitalistične države ne bi šel na vojno. Danes je jasno kot je bilo kdaj prej, da ameriško ljudstvo ni maralo vojne, toda ljudstvo ni imelo besede v tej zadevi. Vladajoči razred je hotel imeti vojno, ta razred je pa dal človeško kri v tej vojni. Če bi bil jaz predsednik, bi bil ohranil življenje 60.000 moških, ki so umrli v Franciji, toda Wilson, ki je bil drugič izvoljen z geslom, da nas 'obvaruje vojne', je poslal 60.000 Američanov v smrt zato, da se je potem iz njih krvi rodilo 30.000 novih ameriških milijonarjev."

Debs je ostro obsodil vojni protipijonski zakon in vse druge, zdaj obstoječe in takozvane protisindikalistične zakone, ki ki tlačijo svobodo govora in tiska. Protestiral je proti obsodbi devetnajstih komunistov, ki so zadnji teden nastopili zaporno kazen v Jolietu in apeliral, da naj delavci delujejo za njih izpustitev kakor tudi za izpustitev Mooneya in Billingsa v Kaliforniji. Spomnil se je tudi Ricarda Magona, ki je pred nekaj dnevi daroval svoje življenje za svoje protivno prepričanje.

"Edina dobra stvar, ki se je rodila iz vojne, je sovjetska republika (Dalje na 3. strani.)"

OFICIJALNI SPREJEM JEANA LONGUETA V MINNEAPOLISU.

Minneapolis, Minn. — (Feder. Press.) — Mestni svet je sprejel resolucijo, ki določa, da mesto Minneapolis officialno sprejme in pozdravi Jeana Longueta, francoskega socialističnega, kateri pride semkaj v torek jutraj 28. novembra. Resolucijo so predložili socialisti mestnemu svetu. Odbor treh socialističnih svetovalecev ima nalogo pozdraviti Longueta v imenu mesta.

ČUDNA SO RES GOMPERSOVA POTA.

AMERIŠKA DELAVSKA FEDERACIJA JE ODKLONILA UDELEŽBO PRI MEDNARODNI BOJNI VOJNI KONFERENCIJI.

Gompers sanja o nečem, kar je po gospodarskih zakonih nemogoče.

Washington, D. C. (Fed. Press.) — Ameriška delavska federacija je odklonila povabilo za udeležbo pri Mednarodni vojni konferenci, ki jo bodo praznovali delavske strokovne organizacije vseh narodov dne 10. decembra 7 t. l. v Haagu.

Samuel Gompers pravi v svoji odklonitvi tajnikom Mednarodne delavske zveze v Amsterdamu, da so delavske organizacije, ki so združene v tej centralni organizaciji sporazumljene za splošno stavko v bodoči vojni, da se tako prepreči vojna.

"Ako se Ameriška delavska federacija udeleži konference v Haagu, tedaj se zaveže naprej na ta program. Tega pa ne more storiti," piše Gompers. Dalje pravi v svojem pismu: "Program Mednarodne zveze strokovnih organizacij zahteva nacionalizacijo ali internacionalizacijo v formi sirovin in celo izdelanih produktov. Ameriška federacija ne more pristati na noben predlog takega značaja..."

Svoje pismo zaključuje: "Mi sodimo, da bi bil mednarodni kongres, posvečen miru, mogoče koristen, ako bi ne bile naprej storjene obljube, katerim ne primanjkuje le konstruktivni značaj, ampak bi lahko postanejo zelo nevarne svobodi."

V prejšnjih dnevih je Gompers očital Amsterdamski internacionalisti, da je sprejela ruske teorije, dasiravno je popolnoma ločena od Tretje internacionale. Praktični učinek oficijelne sovražnosti proti evropskemu "radikalizmu" je v tem, da je Ameriška delavska federacija pretrgala vse stike z delavsko maso v tujemstvu. Gompers pa sanja, da tujezemski delavci nastopijo bolj konservativno pot, preden ameriški delavci postanejo bolj radikalni. To je najbrž ključ za razvoljanje njegovega obnašanja.

ŠEDEN STAVKOKAZ.

Dickinson, N. D. — Težak kovčeg, katerega je lastnik komaj nesel na vlak, je obudil sum, da je v njem tihotapsko žganje. Odprli so kovčeg, toda v njem niso našli žganja, ampak je bil napolnjen s orožjem, ki je bilo ukradeno na Northern Pacific železnici. Ukradel ga je stavkokaz, ki se je zahvalil za nadaljno stavkokazsko delo.

POTREBNI SUNKI V ŠTIRIH DRŽAVAH.

St. Louis, Mo. — Okoli pol desetih zvečer so se pojavili potrebni sunki v St. Louisu, Kentuckyju, Indiani in južnem Illinoisu. Sunki v Eldoradu, Ill., so bili precej močni, kajti podirali so se dimniki. V nekaterih bližnjih so švenketale šipe v oknih in posoda v omarah.

VREME.

Chicago in okolica: V sredo oblačno in mrzlo. Severozapadni vetrovi. Temperatura v zadnjih 24 urah: najvišja 37, najnižja 21. Sonce izide ob 6.54, zaide ob 4.21.

ŽGANJARSKE ORGIJE OB FOOTBALLSKI TEKMI.

PIJANI LJUDJE SO MOTILI GOSTE PO HOTELIH.

Vojni tajnik Weeks napravi poročilo predsedniku o tem pojavu.

Washington, D. C. — K tekmi nogometne žoge, pri kateri so tekmovali vojaki in pomorščaki je prihitelo v Philadelphia do petdeset tisoč ljudi. Ljudje so pili žganje in druge opojne pijače kljub uvedeni prohibiciji v tako veliki meri, da se je vojni tajnik Weeks odločil, da napravi predsedniku Hardingu poročilo, v katerem pove, da je Volsteadov prohibicijski zakon popolnoma odpovedal.

Vai, ki so opazovali življenje in drvenje ljudstva brez nasodnikov, se strinjajo v tem, da so ljudje uživali opojne pijače, kot da so nori. Pijane ljudi je bilo opaziti v stadiju, na ulici in v hotelih. Pijane so bile ženske kot moški. Na pijane ljudi je naletel človek v najfinjših hotelih, v katere so hajajo samo taki ljudje, ki imajo kaj pod palcem, kot v navadnih hotelih, ki služijo navadnemu ljudstvu. In pijancev ni bilo malo. Človek je lahko naletel nanje povsod, posebno med onim krogom, ki se malo ukvarja s rešitvijo težkih življenjskih in socialnih problemov.

Nekateri izjavljajo, da so se v hotelih nudili taki prizori, da bi človek težko verjel, da je kaj takega mogoče v dnevih prohibicije. Pri točjakih mizah v hotelih so prodajali navadne temperenčne pijače, ki so imele po pol odstotka alkohola. Ampak v privatnih sobah so bile privatne pivnice in tam so se drenjale ženske kot mački, kdo dobi prvi opojne pijače. Nekateri so se tako napili, da so bili v nadlego drugim gostom.

V tukajšnjih političnih krogih menijo, da vojni tajnik Weeks namerava opozoriti predsednika Hardinga na to žalostno kršitev prohibicijske postavbe. Sem so došla poročila, da je tajnik Weeks opozoril hotelirje, da še na prihodnji kabinetski seji opozori predsednika na dejstvo, da je Volsteadova postava odpovedala.

Nekateri menijo, da se uvede stroga preiskava zaradi dogodkov v Philadelphiji. Drugi pa pravijo, da je skrajni čas, da se Volsteadov zakon spremeni in da se dovoli točenje lahkega vina in piva, pa bodo taki prizori prihranjeni in odpravljeni.

Z RIČEM JE PRETEPLA MOŽA IN DEKLETA.

St. Louis, Mo. — Policijska je aretirala Edward F. Reckerja, starega 50 let, njegovo ženo in gđ. Mary Doherty iz St. Louisa. Arrestacija je bila izvršena, ker so iz hotelske hobe prihajali obupni kliči na pomoč. Ko so sobo odprli, so videli, da je misijonarjeva žena neusmiljeno udrihala s bičem po svojem možu in po 28 let stari gospodini Mariji Dohoney. Reckerjeva žena je na policijski izpovedala, da so se v soboto zvečer pripeljali val trije iz St. Louisa. Recker je rekel svoji ženi, da naj prenosi doma pri starših, on si pa poišče prostor za počitek v hotelu. Mož je odšel v hotel, njegova žena se je plazila za njim.

V ugodnem trenutku je zdrknila v sobo in se skrila pod posteljo. S sabo je prinesla težak bič. Kmalu se je vrnil njen soprog v sobo, nekaj minut za njim je pa vstopila gospodinja Mary. Ko je prišel ugoden trenutek, je pa planila izpod postelje in je pričela obema strojiti kožo s bičem.

Reckerjeva obtožuje Dohentyjevo, da ji je ukradla ljubezen njenega moža.

KOMPAJNSKA ZVLJAČA.

Wolf Point, Mont. — Izvedeli so, da se zvezni lokomotivni zornik nahaja v mestu. Bili so se, da proglasi lokomotivo vzhodnega vlaka za nevarno, pa so odredili, da je vlak dve uri pred doletem časom zapustil postajo. Lokalni vlak je odšel ob štirih jutraj mesto ob šestih.

NOVA PROTIDELAVSKA ORGANIZACIJA JE NA DELU.

Washington, D. C. — (Feder. Press.) — "American Defence Society", nova organizacija, katere namen je, pomagati uveljaviti sodnijske prepovedi proti delavskim organizacijam in spraviti v ječo vsakogar, ki kritizira vlado, oziroma njene uradnike, je odprla tukaj svojo pisarno. Vodja tega društva je R. M. Whitney, ki je zadnje čase sklopal serijo člankov z naslovom "Reds in America" in jih prodal kapitalističnim listom. Ti članki so že napadli Whitneyju precej tožb zaradi častikraja.

BURŽOAZNI LISTI DRAMIZO DELAVCE.

Liberalni dnevnik v Detroitu je samolahal poročilo o katastrofi v premogovniku.

TAKA POROČILA NISO ZA RAHLOUTNE PATRIJOTE.

Detroit, Mich. — (Fed. Press.) — Tukaj izhaja dnevnik, ki velja celo med delavci za zelo liberalnega. Marsikateri delavec ga čita redno in s tem podpira orojke, ki je naperjeno proti njemu.

Da je zadnje resnica, je pokazal dnevnik zadnje čase s svojimi poročili o nesrečah v rudnikih. Katastrofa v zlatem rudniku v Kaliforniji je bila senzacija za prvo stran lista; ravnotako tudi kapitalistični umor v Spanglerju, Pa., kjer je 77 rudarjev izgubilo življenje. Ali ko so prišle vesti, da se za obe katastrofi odgovorni lastniki rudnikov, so te vesti izginile v liberalnem dnevniku. Kdo ni čital drugih listov, je ostal v veri, da se bili delavci v obeh slučajih sami krivi svoje smrti.

Pred par dnevi se je pripetila tretja katastrofa v Alabami, ki je stala 83 življenj. To vest je pa liberalni dnevnik stisnil na dva palca prostora in jo porinil na notranje strani med oglase. Urednik je gotovo slutil, da pride tudi zdaj poročilo o krivdi družbe za umor na debelo, zato se mu sploh ne zdi več vredno poročati o takih umorih.

Delavci v Detroitu so to spoznali in zdaj imajo drugačno sodbo o tem listu, ki se jim hlipi za prijatelja.

Detroitška delavska zveza se je tudi potegnula za svobodo umetnosti, ko je naslovila oster protest na policijski departament, ki je naznanil, da bo plesna prireditelja Izadora Duncanova pod cenzuro. Delavska zveza zahteva, da na policijski cenzor daji preteproč od plesalk in umetniških plesov, katerih prav nič ne razume. Ples Duncanove se vrši 8. decembra.

NENAVADEN PRIZOR.

Orel je odnesel psa.

New York, N. Y. — Nekaj je igralo v zraku, podobno je bilo malemu letalu. Ali letala ne nosijo ničesar zdolaj pod čolnikom. In ko so nekateri bolje ogledali novo, majhno letalo z daljnogledom, so videli, da velik orel nese majhnega psa v svojih krempljih.

ŽELEZNIŠKI VOZOV NISO ZAKURJENI.

Pasco, Wash. — Potniki, ki prihajajo sem z vlaki na Northern Pacific železnici, se pritožujejo, da železniški vozovi niso tople. Ako se pritožijo pri sprevednikih, tedaj jim sprevedniki pravijo, ako bi se para porabila za gretje železniških vozov, tedaj bi lokomotiva ne imela dosti pare, da vleče vlak.

Neki vlak je privozil na postajo, ko so se stavkokazi dobroga stehli med sabo in občinstvo je imelo priliko gledati boj in poslušati mastne kletvice. Tako so se potniki sami prepričali, da stavkokazi in zakaj so železniki kakšne rokodelske zmožnosti imajo stavkokazi in zakaj so železniški vozovi mrzli.

LOZANSKA KONFERENCA TONE V OLJU!

Ameriški opazovalec zahteva odprta vrata do olja; zavezniki delajo kisle obraze, Turki so pa veseli.

KONFLIKT ZARADI PETROLA.

Lausanne, Švica, 27. nov. — Bližnjavstvena konferenca se drea po olju — in je v veliki nevarnosti, da se spodtakne in pade.

Kriza je prišla že v soboto, ko je ameriški zastopnik-opazovalec Childs, poslanik v Rimu, povedal ententi, da Združene države zahtevajo "odprta vrata" na Turškem. Childs je dejal v svojem govoru na konferenci, da Amerika mora imeti enake pravice do vseh ekonomskih in trgovinskih koncepcij na turških tleh in ne priznava zavezniške pogodbe, sklenjene v San Remu, na temelju katere so si Anglija, Francija in Italija pred dvema letoma razdelile kontrolo nad oljem v Mezopotamiji.

Američani — je dejal Childs — ne bodo trpeli, da bi ententa dominirala vse narurane zaklade Turčije in izključila druge države od koristi teh zakladov. Američani morajo imeti enake pravice do vseh koncepcij na Turškem, pa naj so bile te koncepcije sklenjene prej, ali bodo šele zdaj na konferenci.

Turki so bili veseli te izjave ameriškega zastopnika, nasprotno so pa bili Angličani, Francozi in Italijani precej poparjeni. V soboto je bilo sklenjeno, da se bo komisija za politične in teritorialne zadeve danes počela s mejami Mezopotamije, toda večer je bila vseja neprilicavostna preključena in odložena na pomejji čas. Varok ni bil naveden, toda znano je, da se Angličani in Francozi ne morajo sporazumeti med sabo glede olja. Francozi delegat Barreze je večer brzojavil Poincarreju za navodila, kaj naj stori, ker lord Curzon pritiska za sporazum pred sejo.

Na drugi strani je Curzon poskušal doseči privatni sporazum s Izmetom paša glede mezopotamskih mej, pa ni imel sreče. Izmet vztraja, da Turčija ne priznava angleške kontrole nad oljnim poljem v Mozulu; Anglija mora vrniti oljno polje Turčiji nakar bo turška vlada dala Angležem koncesijo za razvijanje oljne industrije pod enakimi pogoji kakor drugim državam. Izmet, ohrabren valed stališča Amerike in valed moralne podpore od Rusije in Bolgarije, neče nič slišati o pogojih Velike Britanije. Turki so pripravljeni dati vse koncesije s posebnimi prednostmi Ameriki, ako ta prizna njihovo vlado v Angori in sklene s njimi trgovinsko pogodbo.

Italijani so jezni zaradi privatnih Curzonovih sestankov s Francozi in Turki, na katere niso on povabljeni in pravijo, da izgubljajo vero v uspeh konference.

Curzon je večer zopet aranžiral kosilo za balkanski blok upajoč, da pomiri Bolgarijo, toda Stambulinski se še ni potolažil vlad sporazuma s Venizelosom zaradi Dedeagazice in z balkanskim blokom ni še nič. Stambulinski vztraja pri svoji zahtevi, da mora Bolgarija imeti izhodišče do Egejskega morja in ta koridor mora biti pod kontrolo Bolgarije.

Medtem ko je lord Curzon gostil Nindšica, Duceo, Venizelosa in Stambulinskega — gostija je trajala do polnoči — je Izmet paša imel sestanek z ameriškim predstavnikom Childsom. Nagovarjal ga je, da naj Amerika sklene pogodbo s Turčijo za trgovino in razvoj industrije. Turki bi rajši videli ameriški kapital kakor pa evropski. Turki sami niso kos razviti svojih industrij in zato so pripravljeni dati najboljšje koncesije Američanom.

Kristijan Rakovski, delegat Sovjetske Ukrajine, je došel večer v Lozano s svojim tajnikom štabom. Dejal je, da Čičerin je na poti iz Moskve in pride enkrat teden. Prišel je tudi ameriški admiral Bristol iz Carigrada z desetimi ameriški staki.

Drinopolje, Tracija, 27. nov. — Turki so prevzeli civilno upravo v

DELAVSKE KANDIDAT IZVOLJEN ŽUPANOM V WINNIPEGU - PEGU Z VELIKO VEČINO.

Winnipeg, Manitoba, Kanada, 27. nov. — Mesto Winnipeg, ki je bilo pred dvema letoma pozorišče velike generalne stavke in izgredov, ima danes delavskega župana. S. J. Farmer, kandidat na delavski listi, je porazil odvetnika Sparlinga z veliko večino. Glavno vlogo pri volitvah je igrala cestna železnica. Sparling je priporočal, da privatna družba odprši železnico še 10 let, Farmer je pa zahteval, da mesto prevzame železnico in je zmagal s to zahtevo.

AVSTRALSKO DELAVSTVO NE DA NIČ ZA VOJNO S TURČIJO.

KOT EN MOŽ SO ZASTOPNIKI DELAVSTVA ODKLONILI APEL AVSTRALSKEGA MINISTRskega PREDSEDNIKA.

Avstralska delavska stranka je izdala manifest, v katerem naglašuje svoje opozicije proti vsaki vojni na tujih tleh.

Sydney, N. S. Wales, (Fed. Press.) — "Ne enega moža, ne enega topa, ne enega penja za vojno" se je glasil odgovor avstralske delavske stranke na apel avstralskega ministrskega predsednika W. H. Hughesa, v katerem je naglašal, da se rekrutira armada, da pomaga Veliki Britaniji, ako nastanejo sitnosti v Turčiji.

Delavstvo je direktno odklonilo pomagati avstralski vladi in oficijelno je izjavilo, da je nasproti vojni, katero je imenovalo "pro-imperialistično ekspedicijsko" v korist britanske imperijalistov.

Ko je Lloyd George, britski minister, apeliral na prekomorsko dominijo dne 17. septembra, je avstralski ministrski predsednik Hughes takoj objavil oddelek za službo v Dardanelah, ne da bi se o tem vprašanju s kom posvetoval.

Dne 19. septembra se je sešel avstralski zvezni parlament in Hughes je predlagal, da parlament odobri njegovo akcijo. Zborovanje je bilo vzharno. Mr. M. Charlton, vodja delavske opozicije, ki je govoril v imenu avstralske delavske gibanja in strokovnih organizacij v Avstraliji, ni hotel sankcionirati akcije ministrskega predsednika.

Mr. Charlton se je čudil, da je britska vlada izdala tak klic. Se bolj se je pa čudil aroganci ministrskega predsednika, da je ponudil na krštenik meso in kri drugih ljudi, ne da bi se posvetoval s njimi.

Charlton je dejal, da se ne gleda na to, da delavska stranka ne sodeluje z vlado, ne smejo poslati avstralske čete, ako ni ljudstvo takega koraka odobrilo s splošnim glasovanjem.

Dostikrat je bilo že ljudstvu povedano, da se je bojevala zadnja vojna, v resnici je pa bila zopet nova vojna pred durmi. Liga narodov ni drugega kot legenda, ker se ni potrudila, da ustavi homatije na bližnjem vstoku.

Drugi delavski voditelji so povedali jasno, da bodo nasprotovali s vsami močmi proti udeležbi Avstralije v vojni na tujih tleh v dobrobit imperijalističnih roparjev.

Avstralska delavska stranka je med tem izdala manifest, sklicajoč se na program, ki je bil sprejet v letu 1921, v katerem pravi, da vse delavsko gibanje, organizira (Dalje na 3. strani.)

Drinopolju v petek popoldne. Prvo delo, ki ga je izvršil trakiški guvernator Tahir bej, je bilo, da je ukazal zapreti več Turkov, ki so pristali sultana. Nekaj jetnikov je že bilo ustreljenih.

Valetta, Malta, 27. nov. — Bivši sultan Mehemed ne mara sprejeti nobenega obiskovalca. Močna angleška straža čuva hišo, v kateri je Mehemed. Bivši turški monarh je v večnem strahu, da bo napaden in umorjen.

PROSVETA

GLASLO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
Cene opisa po dogovoru. Recepti se ne vračajo.

Narodna: Zedinjena država (Ivan Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 na tri mesece; Chicago \$4.50 na leto, \$2.25 na pol leta, \$1.12 na tri mesece, in in izdajstvo \$2.00.

Narodna na vseh, kar ima slika s kletom:
"PROSVETA"
2857-66 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"
Organ of the Slovene National Benefit Society.
Owned by the Slovene National Benefit Society.
Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$4.50, and foreign countries \$6.00 per year.

"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"

Datum v objavi n. pr. (Nov. 30-22) poleg valnega imena na naslova pomeni da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovno je pravilno, da se vam ne ustavi list.

PROTI NAZADNJAKOM JE TREBA BITI VEDNO NA STRAŽI.

V Minnesoti se trudi neki dr. Riley, metodistovski duhoven, da se v šoli prepove učiti nauk o evoluciji. William Jennings Bryan, nekdanji stalni predsedniški kandidat demokratične stranke, je na nekem shodu v južnih državah dejal, da se popolnoma strinja, da se odpravi na vseh šolah nauk o razvoju. Voliva, naslednik Alexander Dovieja, ustanovitelja mesta Zion Cityja in edino prave kriščanske apostolske cerkve, pa celo uči, da je zemlja ploskva in da se sonce suče okoli zemlje.

Taki nauki in priporočila govore delavstvu, da gotovi nazadnjaki žele obdržati ljudstvo v duševni temi, da toliko pohlevnejše gara za druge, da jim ni treba delati. Vsaka taka agitacija je v interesu gospodujočega sloja in ima namen preprečiti razširjenje splošne izobrazbe.

Dokler so imele cerkve moč, da so izvajale tudi posvetno oblast, so seveda s takimi ljudmi postopali malo drugače, ki niso tega učili, kar je cerkev učila za edino pravo in izveličavno resnico.

V letu 1600 po K. so sežgali Giordano Bruna, ker je učil, da so zvezde svetovi. Tri in trideset let kasneje so ponižali Galileja, ker je učil, da se zemlja giblje. Da ni izdihnil na grmadi Galileo, kot se je zgodilo z Brunom, se je imel zahvaliti svojim vplivnim prijateljem.

Takrat so bile to same teorije, a danes so dokazane stvari. Kljub temu se najdejo ljudje, seveda oporniki največjega nazadnjaštva, ki zahtevajo, da otroci odrastejo kot butci in verjamejo, da je vse gola in čista resnica, kar je zapisanega v bibliji. In to se godi danes, ko najdejo izkopsnine, ki pripovedujejo, da so bila zgrajena velika mesta ob času, ko je bil po biblijskih naukih šele svet ustvarjen. To pokazuje, kako daleč se drznejo ljudje, ki so v službi reakcije.

Seveda se take zahteve nazadnjakov ne bodo izpolnile. Kajti že naravni zakon je tak, da učinkuje tako, da se vse vedno bolj in bolj spopolnjuje. Pa tudi število ljudi, ki so dandanes spregledali in verjamejo le to, kar znanost dokaže, je tako veliko, da je prizadevanje teh nazadnjakov zastoj, da bi vrgli ves svet za tisoč ali še več let nazaj.

Ampak njih prizadevanje uči delavce, da morajo biti vedno na straži napram tem nazadnjakom. Oni ne zahtevajo le tega, da se odpravi resnica iz šol, ampak oni podpirajo vsakega, ki zagovarja, da ostane gospodarski sistem tak, kakršen je. Nazadnjaki te vrste uče tudi, da od kar svet stoji, sta bila samo dva razreda ljudi na svetu: razred gospodarjev in razred hlapcev. In tako mora tudi ostati na večne čase, pravijo ti nazadnjaki. Vsaka sprememba v človeški družbi je zanje peklenska iznajdba, ki jo je treba s silo zatreti, da ne prinese pohujšanja.

Delavstvo se najbolje bojuje proti takemu nazadnjaštvu, da se izobrazuje in širi izobrazbo med svojimi tovariši, ki še niso spoznali resnice. To delo najbolje opravlja z razširjanjem dobrih knjig, znanstvenih in leposlovnih, in z razširjenjem delavskega časopisa. Posebno zadnje mora širiti, kajti čimbolj je delavsko časopisje razširjeno, toliko večji je njegov vpliv. Delavsko časopisje odbija sugestije teh krivih prerokov o postanku organskega življenja na svetu in postanku človeške družine, nje ne dolge poti od najnižje stopnice v razvoju pa do današnje civilizacije. Delavsko časopisje je orodje, s katerim delavstvo lahko razkriva, da so nazadnjaki v zmoti s svojimi sugestijami in da so njih sugestije nevarne delavstvu, sploh vsem, ki si morajo z ročnim ali umskim delom služiti svoj vsakdanji kruh.

Delavsko časopisje pa tudi pojačuje delavske organizacije. Pojačane delavske organizacije so zopet delavstvu porok, da se nazadnjakom ne posreči vreči delavce nazaj v tiste slabe razmere, ki jih je delavstvo že preživelo in pretrpelo.

Da delavsko časopisje vrši svojo kulturno in civilizatorično nalogo pa mora imeti podporo vsega delavstva, ki razume sedanje čase in se zaveda, zakaj ni deležno tistih pravic, ki mu gredo po naravnih zakonih. Ako bo zavedno delavstvo storilo svojo dolžnost napram svojemu časopisju, se ni treba bati, da se še kdaj vrnejo časi, ko so grmade plamtele v proslavo božjo, na njih so pa gorele žrtve, ki so človeštvo učile spoznavati resnico. Delavstvo vrši najbolje svojo stražo, da se svet ne povrne več nazaj v čase, v katere se danes razumni ljudje ozirajo le še s strahoto, ako stori svojo dolžnost napram svojemu časopisju.

SLIKE IZ NASELBIN.

Is okolice Finleyville, Pa. — Sedaj pa vidim, če pešar molči, da se nihče ne oglasi. Kaj je temu vzrok, naj le tedaj nepešarji; ki se oglašajo le tedaj, ko se mi pokazemo v javnosti.

Kako naj bi začel s dopisom od tod. Ali naj pišem o delavskih ramerah, ki so slabe kot povsod, da na najboljšem koncu ni nič vredno. Kadar se kompaniji zadi, pa nam ukaže, naj gremo pogledat, če ima še vsak svoje orodje na starem prostoru. Človek bi si kako pomagal, a kakor je izvideti po časopisih je povsod le slabo za ubogega delavca.

Do 7. novembra smo se tolažili, da se bo kaj preuredilo in izboljšalo na ta dan, sedaj pa vidimo, da smo sedli s mule na oslika, kakor se je že pogosto zgodilo in obratno. Čegava je krivda? Po mojem mnenju, nas še niso dovolj izkoristili zadnjih par let. Izkoristili nas bodo torej še dalje, kar pa je morda tudi prav, da se bo ljudstvo prej izpametovalo.

Volilni izid nam je pa včasno dal nekaj upanja. Res, da ni izpadlo kakor bi moralo, vendar je izvoljenih nekaj takih kandidatov, od katerih vsaj upamo, da bodo malo bolj držali z delavci.

Zadnjih je bilo še opisano glede naše stavke, kako smo jo začeli, sedaj pa še hočem omeniti, kako smo jo skončali. Bili smo od 10 do 12 dni na stavki. Bila je sklicana seja in iz Pittsburgha so prišli organizatorji. To je bilo vse, kar so storili. Povedali so nam, da nimamo dovolj moči, da bi stavko dobili. Po mojem mnenju je bilo dovolj moči od strani delavske mase, ali naši voditelji se ne morejo, oni vlečejo na dve strani. Niso snali ljudi navdušiti, mesto tega pa so zasejali med nje malodušje in rekli, naj gredo delat s stavkokazi. Tako početje paš človek lahko smatra, da je bolj nagnjeno v dobrobit kompanistom kakor pa nam. Saj poznamo pregovor, ki pravi: Kdor maše, ta vozi! Ali po takem nevarnem potu bi vsaj jaz ne volil rad.

Kot se je sedaj opaša, se kompanije pripravljajo le za drugo bitko. Tu v bližini je premogorov, poleg katerega gradijo velike poslopje za skladiščenje velike zaloge premoga. V to zgradbo bo baje šlo trideset sto tisoč ton premoga. Sedaj, ko še ni dograjeno poslopje, upravljačo premog kar na kupe. Tako se torej že sedaj zalagajo s potrebnim premogom, da se bodo lahko potem spravili nad nas. "Imenitni" časi se nam torej obetajo. Ali kaj bi skrbeli za vse to, saj smo vsak dan bližje smrti.

To bo vse, kar imam dati v dopis, ker več ne vem, lagati pa v resnici ne znam. Človek bi se še kako reš izmislil, a se boji greha. Do danes se namreč še nisem pregrešil v bodoče se tudi nečem. Pred dnevi sva šla s prijateljem na lov. Hodila sva ves dopoldan, a nič ni bilo. Popoldan pa sva imela neprimerno srečo. Vražjoča proti domu sva zagledala celo tropo "zajcev". Pomeril sem na enega in zadel. Na bližnji farmi sem ga stehal in žival je tehtala 16 funtov in pol. — F. Fernabek.

Cleveland, Collinwood, O. — Redki so dopisi iz naše collinwoodske naselbine, kar pa mišlim, da je radi tega, ker smo vsi tisto "navdušeni" delavci pričeli delat. Če dosedaj je bilo slabo, kako slabo so bili delovni pogoji, sedaj pa so začeli s delom, pod pogojem premirja, ki so ga sklenili unijaki voditelji in šelezniki magnati. Seveda, krivda pade zmerom na delavce, češ, da ni dovolj solidarni in vedno mu na novo svetujejo, kako mora delati, da bo njegova stavka uspešnejša. Vsekakor je resnica, da se delavci vse premalo zanimajo za svoje gibanje. Mesto da bi redno pohajali na seje in zborovanja, pa hodijo okoli po cestah ali takih prostorih, kar za njih napredek ni niti nikakega pomena. Izgibajo se koristnim debatam in zborovanjem. Ako je pri seji na vrsti kakva važna točka, ki se ima zaključiti prid delavstva, pa ni navzočih članov unije, ki bi vse potrebno ukrenili. Hude so radi tega posledice, ki vsikdar zadenejo le delavstvo same.

Predvsem bi jaz priporočal vsakemu delavcu, da se udeležuje svoj svoje strokovne organizacije. Marsikaj bi se lahko izboljšalo samo na ta način.

Kar se dela tiče pri nas je še precej povoljno. Tovarne še do-

bro obratujejo; kolikor časa bodo, to se pa ne ve. Vse je lažje na kapitalistih samih, kajti oni odločajo, koliko časa naj tovarna obratuje, kdaj naj se ustavi in gredo delavci domov.

Naj še omenim, da se bo vršil koncert pevskega društva Jadran. To je jesenski koncert, ki se bo vršil dne 2. decembra v Stanečičevi dvorani v Collinwoodu, Ohio. Zbor sam se jako trudi s svojimi pevskimi vajami, da bi bil uspeh čim popolnejši.

S par pesmimi bosta tudi nastopila pevski zbor Jadran in zbor Zarja. To bo nekaj zanimivega, kajti nastopilo bo pri tem približno do osemdeset pevcev in pevka. Program sam na sebi bo precej obširen. Nastopil bo tudi sam pevski zbor Zarja iz Clevelanda.

Torej na svidenje dne 3. decembra sveder ob 7:30, v Stanečičevi dvorani. — A. P.

JAVNA GOVORNICA.

Glasovi članov S. N. P. J. in čitateljev Prosveta.

Yale, Kans. — Delavske razmere v premogarskih naselbinah Kansasa so precej slabe. Delamo povprečno samo od 2 do 3 dni v tednu, dasi smo prejela leta ob tem času delali vsaki dan. Marsikdo se vprašuje, kaj naj bi bilo temu vzrok, ker nađejal se je, da bo sedaj obrat s polno paro, ko je vsa produkcija premoga brez izjeme počivala skoro štiri mesece, v Kansasu pa skoraj vse leto. Gotovo je pri tem neki trik operatorjev. Najbrž hočejo svišati ceno premoga, premogarje pa instrudati do praga aprila, ko prav zagotovo zopet pride stavka. Njih namen je organizacijo razstrgati in vpostaviti odprto delavnico. To se jim tudi lahko posreči, ako ne bo srečala pamet bivših "prestopilcev" do tega časa, namreč, da bodo stali na strani zavednega delavstva in se borili proti operatorskim nakam.

Kaj takega pa je od njih težko pričakovati, posebno v Kansasu, kajti vse premalo so kaznovani za njih početje v teku zadnje stavke. Delegatje zadnje konvencije 14. distrikta so naložili kaznen samo po \$15 in to na vse enako, ne glede na to, koliko časa je kdo delal in odjedal kruh nam in našim otrokom.

Oni torej, ki so šli delat samo po nekaj dni in večidel radi jese napram Lewisu, so kaznovani za isto vso to tisti, ki so delali ves čas stavke, še druge vsodbujali k stavkokaštvu ter brill norce iz organizacije. Po mojem mnenju bi morali najbolj sitne ves čas stavke kaznovati po dve sto dolarjev in pa šest mesecev suspenzije; manj sitne pa seveda s manjšo kaznijo.

Veliko članov ališim, ki se je se radi premajhne kazni in pravijo, da bodo v prihodnji stavki šli tudi oni stavkokašiti proti plačanju odškodnine \$15. Bratje, delavci, to je napačno. Če bi nas večina tako storila, tedaj good bye unija. Kaj se pravi, biti brez unije in garati v odprtih delavnicah, je marsikomu, ki tega še ni okusil, težko dopovedati. Tako govore tudi sami taki, ki še niso okusili biča odprtih delavnic.

Samo toliko rečem, da mila nam majka, ako pridemo do kaj takega. Bil bo padal po nas vsaki dan in vso bo leta in leta predno bo zopet mogoče pridobiti organizacijo nazaj.

Resnica je, da je naložena vse premala kazen za nekatere, ki so stavkokašili med zadnjo stavko. Zaveden delavec ima do takih ljudi hučje kazen, to je, da jih prezira. Prav nič ni prišljen, da mora s njim skupaj delati in kaznuje ga lahko še s tem, da ga pri srečanju ne pogleda. Nekaj je seveda takih, ki jih ni prav nič sram pred zavednim delavstvom, kajti če bi jih bilo sram bi vse čas stavke ne delali sramote sebi in svojim otrokom. Sedaj, ko so njih rove, po katerih so stavkokašili, pozaprl, se dramejo priti v rove, v katerih delate vi, ki ste vtrajali med vso stavko.

Oni sedaj dobivajo prostore v rovi, v katerih delate vi, ker so se vedno prilisovali pri bojih, noli jim šunke, sveže meso in jim dajali denar. Ko boste vi izgostili svoje prostore, boste morali graditi njih na "čakalno listo" ter čakati boste morali po par tednov ali mesecev, predno boste dobili drugega.

Zakaj vi to dopustite. Na vse zadnje pa se z njimi celo lepo pomeni kajete ter zahajate v njihove

ve hiše. Pomnite, da bodo ti ljudje zopet šlo "prestopili" pri prvi stavki. Šlihal sem, da nekaj teh sitnih namerava iti v Illinois. Tam mislim, da bodo tal zanje precej vroča.

Tem potom vabim članstvo našega društva št. 9 SNPJ, da se udeležijo seje dne 17. decembra točno ob deveti uri popoldne. To bo redna seja našega društva, na katere dnemnem redu bomo imeli volitev društvenega odbora za leto 1923. pridite vsi! — L. Junko, tajnik.

Prve človeške iznajdbe.

(Konec.)

Primitivni človek ni imel pojma o času. Tisoče in tisoče let je videl izhajati in zahajati sonce, dan in noč sta se menjala, a on ni vedel, kaj to pomeni. Tisočletja so pretekla predno je spoznal, da se noč redno vrača vsakih 24 ur. Zanj to ni imelo nobene važnosti, izvzemši da se je bal noči in veselil dneva. Spomin je bil zelo reven in težko se je spominjal prejšnjega dne.

Ravnokako je bilo s letnimi časi in vremenakimi spremembami. Obdobji jih je, toda zavedal se ni, kdaj pridejo.

Bila je zopet žena, ki je vsakakor prva rešila vprašanje časa. Razlogi za to so tehni, biologiški. Življenje ženske je po naravi razdeljeno v afere, v časovne dobe. Ravno tako je s nosečnostjo. Redna nosečnost traja devet mesecev in ker je bila primitivna žena brez malega vedno noseča, je dobila pojmo o tej daljši dobi in razdelila si je čas v krajše dobe (mesece), v dobe menstruacije in v daljše dobe (leta), v dobe nosečnosti.

Šele takrat, ko je človek pojmoval dneve, noči in letne čase, je pričel hraniti kože in živila za zimo, da si je prihranil težko delo lova v mrazu.

Vse to pridobivanje je šlo silno počas. Rod za rodem je pridobil komaj drobtino napredka. Marsikatero odkritje je bilo izgubljeno s uničenjem nadarjenega ljudstva bodisi v bojih ali v naravnih katastrofah in zopet je bilo treba stoletij, ako ne tisočletij, da je kdo drugi prišel na isto idejo.

Od zadnje ledenice dobe do prve, najprimitivnejše civilizacije na bregovih Nila in Sredozemskega morja je preteklo približno 40.000 let. V tej dobi, ki se nam zdi silno dolga, je belopoltni človek napredoval toliko, da je zamenjal kamneno orodje z bronastim, udomačilo živino, ustanovljal stalne naselbine na prostem in pričel obdelovati zemljo. Nam se morda zdi to malo, a bil je velikanski korak od časov ljudozrškega jamaškega Neandertalca in jamaškega alikarja Kromagnonca. Tisočletja so trajala predno je bila Evropa sposobna za kakšno kultiviranje po ledeni dobi. Ko se je led umaknil na sever, je sledila dolga doba step s sedanjem sibirsko klimo; potem je preteklo več tisoč let, da se je mogla gola zemlja obrasti z gozdovi. Ko so šume pokrile Evropo, je prišla takozvana pluvijalna ali deževna doba, ko je akoro zmraz deževna valed s vlago napojene površine. To je bila doba večnih povodnj in nešteti jezer in tek. V tem času je nastalo Sredozemsko, Jadransko, Egejsko in Rdeče morje. Bivanje na planem je še vedno bilo nemogoče v Evropi in ljudje so se morali še zmirom skrivati po votlinah.

Teh klimatičnih razmer pa ni bilo na severnih bregovih Afrike in v prirodno bogati Mali Aziji in zato je v teh dveh krajih vzniknila prva civilizacija; tam so nastala prva mesta, prva pristanišča, prva brodovja, prva polja in prve organizirane države.

Človek je bil prej živinorejec kot poljedelec. Najprvo je udomačil psa, potem konja in končno govedo, ptiče in drobnice. Ko je imel živino, je vedno iskal širokih planjav ob rekah in jezerih, kjer je bilo dosti pašne. In tako je slučajno naletel na kraje, ki so bila bujno poraščena z divjim žitom. Taki rodovitni kraji so bili v Egiptu ob Nilu, v Mezopotamiji med rekama Evfrat in Tigris, v Indiji in južni Rusiji.

Razvoj poljedelstva je tudi imel svojo dolgo dobo. Izprva so bili le vrtovi, majhne parcele zemlje naokrog naselišč. Taki parcele so bile komunistična lastnina cele rodovinske jate. Tedaj šele se je človek stalno naselil v teh krajih in gradil stanovanja iz materijala kakršnega je bilo najprej pri rokah: iz kamna v Egiptu, iz o-

peke, spadele na ognju v Mezopotamiji, iz protje in blata drugod.

Največji preprek je pa dosegel človek, ko je odkril železo. Poleg pismenik in knjige je železo glavna podlaga moderni civilizaciji. Brez železa bi človek ne mogel danes imeti parne sile in elektrike. Železo je šele pričelo spreminjati lice sveta. Ko je zapela železna sekira, so izginjali pragorzi in Evropa je bila godna za poljedelstvo. Železo je naredilo ceste, večje brodove in mesta s obzidjem. Položilo je temelj industriji, trgovini, umetnosti in tudi velikim vošnjam, ki so rušile stare države in odprle vrata velikim osvovjevalcem.

Železo je bilo odkrito nekako tisoč let pred Kristom. Kdo ga je prvi rabil, ni še znano, domneva pa se, da so ga odkrili Fenicjani v Mali Aziji, ki so dali svetu tudi fonetične pismenke.

Z odkritjem kovin in postankom privatne lastnine je prenehalo materinsko pravo in žena se je umaknila v ozadje. Na njeno mesto izumevanja in umskega vodstva je stopil mož, ki je lahko sukal železno sekuro, bat in sulico, gradil in podiral, trgoval in plenil, organiziral in osvajal, vladal in izkoriščal — kot dela še danes.

RAZNO.

Nova železnica v Afriki. — Transabasinska železnica bi kmalu pričela z obratom, tam poročajo Portugalezi iz Beira, Vahodna Afrika. Nova železnika proga, ki vodi skozi dolgo pustnjo, bo zelo omogočila hiter obrat, kajti iz Beira pa do Niassalanda, bo vozila največ 26 ur, dočim so prej karavane na leti poti porabile do 15 dni mučne hoje.

Z elektriko obratovane ladje. — Neka inozemska uvozna družba za uvažanje sadja je naročila za izdelavo nove ladje, katere bodo obratovali s elektriko. Nova iznajdba za obratovanje ladij je nekaj posebnega za morskaj. Ladiji ne bo treba na dolgih potih prevažati velike množine premoga za kurjavo in stroji za proizvajanje gonilne sile bodo tehtali veliko manj. Na kak način bo družba obratovala; to je še tajnost.

Najmanjša ura, ki je bila kdaj dogotovljena je posebno precizno delo, ki ga je dovršil neki švicarski urar ameriškega milijonarja. Ogrodje male ure je v platinsastem okviru, katerega premer meri samo 14. milimetra. Vendar je okvir okoli in okoli obdan z diamanti. Nekaj delov pri uri je tako majhnih, da jih je komaj opaziti s prostim očesom. To razkošno delo za ameriškega bogatnega je zahtevalo večletno delo enega najboljših urarjev v Evropi.

Kratkočasnice.

Deželan je prišel v mesto in odšel popoldne v restavracijo, kjer pa si nikakor ni znal pomagati, ker še nikdar ni bil v restavraciji in ni vedel, kako se pravi mestnim jedilom, pa tudi jezika ni znal. Natakari mu je dal seznam jedil, a deželan jih ni znal brati. Tedaj mu natakari prinesel juho in izprašuje, kaj bo gost še naročil. Deželan pokaže na prvo vrsto in seznamu. Natakari mu prinese v drugo juho. Ko je pojedel in ga je natakari zopet vprašal, je pokazal drugo vrsto. Zopet je natakari prinesel juho. Gost je obupan pokaže na zadnjo vrsto. Tedaj pa mu je natakari prinesel razglednice in fotografije od restavracije.

Angleška. Francoz: "Pardon, pepel od smodke Vam ne prestopa pada na ovratnico. Mogla bi se sežgati."

Anglež (jezno): "Ne brigajte se za to! Vi stojite že pol ure pri peči in Vaš plašč že gori in vendar Vam nisem o tem ničesar povedal."

RDEČE JAGODE PO \$425 KVORT.

Plant City, Fla. — Na železniki-škem kolodvoru se plačuje kvort rdečih jagod po \$425, ki bodo v hišah bogatinov servirane na Zahvalni dan pri obedu. Siromaki ne bodo pogrešali le rdečih jagod pri obedu na Zahvalni dan, ampak še marsikaj drugega. Ako se zavedamo, da je še na tisoče rudarjev na stavki v Pennsylvaniji, bogatini pa naročajo rdeče jagode po \$425 kvort, tedaj je nekaj narobe na svetu.

BABICA.

Obrisi iz življenja na kmetih.

Spisala čelki
BOŽENA NEMCOVA.Poslovenil
FRANCE CEGNAR.

X

Po Žernovskem brdu navkreber koraka pet romaric; te so: babica, mama mlinarica, Zalika, Lenčika in Barbika. Prvi dve imata beli peti na glavi, nad čelom kakor streha razpeti; deklice imajo okrogle slamenke. Zalika in starejši ženi so podpasane in neso na hrbtih majhne cule, v katerih imajo brašno. "Meni se zdi, da so slanih petje," reče Zalika, ko so prišli vrh griča. — "Jaz tudi slisim." — "Jaz tudi," oglasila se deklici; "stopite hitreje, babice, da nam ne odidejo," izpodbodeta babico in hočeta se v tek spustiti. "I ve bečki, ker vodja o nas ve, ne pojde brez nas," reče babica, na vrhu je pasel ovčar ovce in vže od daleč pozdravljal. "Ne bode dežja, Jože!" vpraša mama mlinarica. "Bodite brez skrbi, dva dni se vreme ne izpremeni. Molite tudi za me Očenaš. Srečno!" — "Bog dam, bomo." — "I, babica, kako pa Jože ve, kdaj bode dež in kdaj lepo vreme?" vpraša Barbika. — "Pred dežjem lažje črviči iz zemlje in narivajo kupčke, črni škorpiljoni lažjo izmed drv, kušar pa se skriva; pa- jek in lastovke letajo prav nizko. Ovčarji so ves božji dan zunaj, in kadar nimajo dela, gledajo te živali, kako žive in se hranijo. Najboljša moja pratika so gore in podnebje. Po jasnih gorah in po hvali na nebu poznam, kdaj bode lepo, kdaj dežavno vreme, kdaj pride veter, toča in sneg," reče babica.

Pri Žernovske cerkvi stoji mnogo romarjev, mož, žena in otrok, mnogokatera mati nese seboj dete v plencah, ker ga je obelala Materi božji, da bi mu zdravje ali srečo izprosila.

Vodja Martinec stoji na cerkvenem pragu, njegova visoka postava sega izmed vseh množice, tako da more s jednim pogledom vse sebi izročeno krdelo pregledati.

Ko zagleda babico in te, ki so bile z njo, reče: "Zdaj smo vsi, napotimo se tedaj. Popreje pa molimo očenaš za srečno pot." Romarji so poklekli pred kapelo, molili, in vaščanje, stoječi na vasi, molili so z njimi. Po molitvi so se pokropili z blagoslovljeno vodo, nekdo izmed odraslih je vzel veliko razpelo, na katero je Tomaževa nevesta obesila venec in Zalika darovala rudeč trak. Može z vodjo so stopili okoli razpela, za njimi žene po starosti. Ali niso se še ganili, gospodinjice so naročale se to in ono, gospodarji opominjali mladino, naj pazi ognja in doma, otroci nadlegali: "Prinesite nam odpuškov," babice prosile: "Molite za nas Češeno Marijo." Zdaj je zapel Martinec s krepkim glasom: "Mari- jae rožni evet!" potniki so vsi kmalu vmes zapeli, mladenič je povzdignil ovenčano razpelo in množica se je valila za njim po cesti k Svatonovicam. Pri vsakem razpelo ali kapeli so obstali, molili očenaš in vero na čast in slavo božjo, molili pri vsakem drevesi, na katero je pobožna misel obesila podoba device Marije, pri vsakem znamenju, kjer se je kaka nesreča pripetila.

Barbika in Lenčika sta dobro pazili na Martinec in peli z drugimi vred. Ko pa so prišli na Črno goro, začela je Barbika povpraševati babico: "Prosim vas, babica, kje je bil Turin, od kod je bila nena deklica?" — Ali zdaj ni začela dobro, babica je odgovorila: "Kedar greš za božjo pot, moraš imeti misli pri Bogu in ne smeš misliti na druge reči. Pojte ali pa tiho molite." — Deklici sta zopet nekoliko hipov peli, ali zdaj so prišli v les, kjer so bile še v travi rudeče jagode; škoda bi jih bilo pustiti, deklici sta jih tedaj obirali, pri tem pa sta se jima potlačila slamenka, in pomeškali krili, in zopet je bil posel z njima.

Naposled sta se vzpomnili brašna v vrečici in kos za kosom iz njega jemali; babica in mama mlinarica ju nista opazili, bili sta vstopljeni v pobožnost, ali Zalika, idoč z Anico, ozrla se je včasih na nju in ju posvarila: "Vedve sta prav za božjo pot in veliko služka si pridobita, to je gotovo," nasmeje se njima. — Na večer so dospeli romarji pred Svatonovico in obstali pred mestom; ženske so

se obale, poravnale nekoliko svojo obleko, in potem so šli v mesta. Najpreje so se obrnili pod cerkev k studencu, ki teče v sedmih curkih izpod drevesa, na katerem je podoba Matere božje. Pri tem studencu so poklekli in molili; na to je vsak iz studenca pil in trikrat pomolil oči in lica. Ta čista, mrela voda, to je čudodelna voda, njena moč je tisoč ljudem povrnila zdravje. Od studenca so šli romarji navkreber k razsvitljenej cerkvi, iz katere so donele razne pesmi, ker so bile prišle procesije od raznih strani, in vsaka procesija je imela drugo pesen. "Ah, babica, tukaj je krasno!" šepeta Barbika.

"Kako ne bi bilo; poklekni in mol!" svari jo babica. Deklica poklekne k starej, ki je glavo do tal povesila in srčno molila k presveti božji porodnici, katere podoba se je leskotala v oltarju in sredi mnogih prižganih sveč, okrašena z venci in kiticami, katerih največ so darovale neveste in žene, da bi se najsvetejša Devica milo ozrla na njihovo ljubezen. V dragem ogrinjalu so viseli krasni lišpi, darovi tistih, ki so ohromeli, pomogli svojim nogam iskali in je našli. Po opravljeni molitvi je vprašal vodja zakristije, kaj imajo storiti, ter potem odpeljal svoje ovčice na prenočišče. Preskrbeti jim ni mogel ničesa; kakor lastovke, ko vzpomladi prilete in posedejo v stara svoja gnezda, tako so šli tudi romarji tja, kjer so nahajali leto za letom prenočišče, sicer ne bogate večerje, ali prijazen obraz, kruha, soli in posteljo. Mama mlinarica in babica sta ostali pri oskrbniku premočnic; tu so bili stari ljudje, babica je rekla, "iz starega sveta," in zato je bil pri njih kakor doma. Ko je oskrbnikova žena zvedela, da so prišli Žernovski romarji, šla jih je čakati proti večeru na klop pred hišo, da jih pod streho vzame. Predno so šli spat, razložila je gospodinja mami mlinarici svoje zaklade, cele kupe platna, kanafaza in preje, katero je skotraj vsa sama naprela in leto za letom množila. "Komu, ljuba gospa, vse to pripravljate, ker ste hčer že omožili?" vpraša mama mlinarica. — "Ali imam tri vnukke, in to veste, platno in preja je stanovitni zaklad." — S tem je bila mama mlinarica popolnoma

zadovoljna, ko pa pristopi gospod oskrbnik, reče: "No, mama, vže zopet razkladate; bi li šel oznaniti na trg?" — "Oh, očka, to je kakor usnje, iz tega ne bo trga, pet deset let ne." — To pa je bilo o pravniškeve ženi žal, da ni mogla babici s čim boljimi postreči, nego s kruhom, ker babica je živela ob kruhu in vodi, kedar je bila na božji poti. Taka navada jej je bila sveta, in njej se ni dalo nič ugovarjati. Mami mlinarici je bilo tudi prav prijetno prenočišče pri oskrbniku, in ko je legla na pernice, deklica je s veliko zadovoljnostjo: "Mila postelja, kakor bi človek legel v sneg."

Zalika in Anica sta bili pri neki vdovi, obojenici; spali sta nad stropom, kjer jima je bila gospodinja postlala. Bili bi na kame- nu tudi sladko spali. Ali to nista ostali nad stropom, zlezli sta po gredah na vrt. "Ali ni tukaj stokrat lepše, nego gori; vrt je majna spalnica, svezde najine sveče, in zelena trava najine pernice," reče Zalika, ogre snujko in leže pod drevo. — "Tukaj bova spali, mila deklica," odgovori Anica in leže poleg nje. — "Ali le poslušaj, stara Brojka smrči, kakor bi deske rezal," posmeje se. — "Da, nemansko je sladko pri njej spati! Ti, tovaršica, kaj misliš, ali prideta zjutraj?" vpraša deklica, obrniti se k svoji tovaršici. — "Kako ne bi prišla," zagotavlja Anica. "Temaš bode tu, kakor bi na konju pridizjal, in da ne bi Jakoba bilo, tega ne verjamem, vsaj te ima." — "Kdo ve, tega mi še nikoli ni rekla." — "In čemu bi tega bilo treba; to se vže samo vidi; jaz tudi ne vem, ali je Tomaž kaj rekel, da me ima rad, in vendar se imava vže davno rada, in vže je prišlo do svate." —

(Dalje prihodnjaj.)

N. M.

Mir.

(Konec.)

Stara Kržanka je v kotu brisala solze po svojem velem liou in si mislila: no, sedaj pa še to, prosjačiti moram iti!

Drugi dan odide Kržanka na pokopališče in se stisne za vogal pri vhodu, da bi je le nihče ne opazil, četudi je bi le več sto ljudi na pokopališču. Ljudje so hiteli domov, ker je pričelo deževati, stara Kržanka pa se je bolj in bolj tiščala k sidu in molila tako dolgo, da so že vsi ljudje odšli. Nikogar ni videla več. Vsa je bila premočena in tresla se je od mraza. Nekočrat stopi mlad eleganten gospod prednjo in jo nagovori:

"No, mamica, kaj pa z Vami, ali ne greste domov, vsa ste že premočena in treset se od mraza; zbolela boste!"

"Ah, vsaj me ne zebe!"

"Kaj je vas semkaj dovedlo, vsaj molite lahko tudi doma!"

Kržanka mu na to pove, da se boji iti domov, ker, ker, ker je ena med njimi, ki me bo xmerjala, ko ne prinesem nič denarja.

Mladi gospod seže po listnico in ji da sto dinarjev, nato jo vzdigne in ji pravi:

"Le pojdite domov in ta denar ne smete nikomur dati, sama ga morate imeti za pobiljšek."

Gospod naglih korakov odide in starka je odvela, bila je vesela in zadovoljno je vzdihnila:

"Ah, to bo veliko bonbonov za Anične male," in niti čutila ni več, kak jo mrzi. Ko je prišla v ubožnico, je bila še temna noč. V temi se sleče in leže v posteljo. Med tem se pa stara Hrastarica zbudi in jo vpraša, koliko je pribrala, in Kržanka ji s tihim tresočim glasom odgovori, da nič.

"Aha, ti bi rada sama zapila, pa ne boš, tu smo vse enake!"

Kržanko je vso noč tresla mrzlica; ob štirih zjutraj se je nebo zjasnilo in polni mesec se je vprl na posteljo Kržanke ter obseval blede trepetajoči obraz starke, ki je valed mrzlice ležala v medle- vici.

Hrastarica ni spala, temveč je vse to opazovala, in ko je videla, da se Kržanka več ne zaveda, in

Za kuhanje piva doma

Imamo v zalogi slad, kmeti, sladkor in vse druge potrebščine. Poiskajte in se prepričajte, da je doma pri nas, kuhani vodni je najboljši in najcenejši. Dobiti je tudi sbrke sodov, steklenice in raznih loncev, itd. Mi vam dostavimo naročilo po pošti, točno v vse kraje.

Grocerijam, sladničarjem in v prodajalne živilne dame primeren popust pri vsajih naročilih. Filite po informacije na:

FRANK OGLAR,

6401 Superior Avenue, Cleveland, O.

da oni dve tovaršici spita, se počasi splazi iz postelje in gre po tihoma h Kržanki in jo ogledava. Ko se prepriča, da se Kržanka nič ne gane, prime nje odejo in jo privzdigne ter vidi, da Kržanka vdesni roki tišči lep bankovec. Hrastarica ga ji izpuli iz roke, se zopet splazi v svojo posteljo ter si misli: jo bomo jutri, jo bomo lažnjivko, ki je rekla, da nič priberala, pa je več kot vsaka druga.

Hrastarica premišljuje pod odejo, pa ji šine v glavo: nič! ničesar ne povem onima dvema: sama bom imela vse in vina si kupim za pobiljšek.

Zjutraj sta tovaršici, ko sta vstali, šli h Kržankini postelji. Hrastarica pa se ji ni približala. Vrbovka si Kržanko malo ogleda in opazi, da se več ne zaveda in zakriči:

"Ježeš! Kar hitro zdravnika, v zadnjih izdihljajih je!"

Hrastarica pa dostavi: "Hm, vsaj ni treba!"

In obe tovaršici se hkratu ogla-

sita:

"Kaj ni treba! Vsaj vidiš, da bo reva umrla!"

V tem pa priskaklja Anična starejša hčerka in plašno gleda in posluša pogovor stark. Naenkrat pa se oglaš:

"Ne, ne, po zdravniku! Bom že jaz mami doma povedala, da pride tisti doktor, ki je bil pri moji mami!"

Dekleto teče naravnost domov

in pove mami, da stara mati umira.

Anica se prestraši, naglo se obleče in pohiti v Japljevo ulico, pogleda na posteljo, se obrne in teče po zdravniku, ki je takoj šel k stari Kržanki.

Zdravnik pristopi k postelji in spozna ženo, ki je včeraj čepela pri vratih pokopališča, potiplja jo za žilo na roki in uvidi je, da ima žena hudo mrzlico. Odradil je, da dobi gorkoga čaja, čakal, da se čaj prinesli. Nato sam vzame žličko in ga ji med napol odprte ustnice vlija žličko za žličko. Stara Kržanka odpre oči in vidi pred seboj gospoda, ki ji je prejšnji večer dal na pokopališču sto dinarjev. Stara se je radostna nasmešnila. Zdravnik pa jo vpraša:

"Ali me kaj poznate?"

"Seveda Vas poznam, od včeraj!"

"Ne mislim od včeraj, ampak ko sem bil še otrok!"

Starka ga gleda začudeno in odkima.

"Sin sem Urške, nekdanje Vase prijateljice; večkrat ste me pestovala."

Starka ga takoj spozna in se vzradočena obrne še bolj proti njemu.

"In kam ste dala denar, ki sem ga vam dal včeraj?"

"Hr-hr-hrastarica mi ga je vzela" in pokaže s prstom nanjo.

Doktor se obrne proti Hrastarici in jo osorno pogleda, ta pa seže v nedrje in izvleče bankovec, stopi h Kržankini postelji in ga ji vrne.

Ko je zdravnik odšel, je prišla Dragica, starejša hčerka Anice in sede na posteljo stare mame.

Stara mama pa ji stisne bankovec v roko in ji pravi:

"Bonbone si kupi!"

Dragica jo boža in ji pravi na-

posled, ko ji je oči zatiskavala:

"Mama, le spi, trudna si!"

In stara Kržanka je zaspala v miru.

POZOR ROJAKI
V DUNLO, PA. IN OKOLICI!
Veselica Slov. Pev. dr. "Vihar"
se vrši v sredo dne 29 nov. t. l.
Namesto kot je bilo v oglasu poročano dne 30 nov.
FRANK KAUCIČ, tajnik.

KNJIGE

Književne Matice S. N. P. J.

Književna matica Slovenske narodne pod-
porne jednote je izdala in ima v zalogi sledeče
knjige:

Slovensko-angleška slovnica. Dodatek raz-
nih koristnih informacij. Fina trda vezba. Ce-
na \$2.00 s poštnino vred.

Jimmie Higgins. Spisal Upton Sinclair, po-
slovenil Ivan Molek. Povest iz življenja ameri-
škega proletarijata za časa velike vojne. Trda
vezba. Cena \$1.00 s poštnino vred.

Zajedalci. Spisal Ivan Molek. Povest iz
doslej skritega kosa življenja slovenskih delav-
cev v Ameriki. Trda vezba. Cena \$1.75 s po-
štnino vred.

Zakon biogeneze. Spisal Howard J.
Moore, poslovenil J. M. Zelo podučna knjiga, ki
tolmači mnoge narurne zakone in pokazuje, ka-
ko se splošni razvoj ponavlja pri posamezniku
fizično in duševno. S slikami. Trda vezba.
Cena \$1.50 s poštnino vred.

Zadnji dve knjigi, naročeni skupaj, dobite
za tri dolarje. Vse štiri knjige za šest dolarjev.
Vredne so!

Naročbe, s katerimi je poslati denar, spre-
jema

Književna Matica
2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Rojaki, ki bivajo v spodaj omenjenih nasel-
binah, lahko kupijo knjige po isti ceni od slede-
čih naših zastopnikov:

CLEVELAND, O.

Frank Černe, trgovina z urami in zlatnino,
6038 St. Clair Ave.

William Sitter, trgovina z urami in zlatnino,
5805 St. Clair Ave.

Ludvik Medvedšek, 1140 Norwood Road.

DETROIT, MICH.

Anton Jurca, 1529 Cortland Ave.

CHISHOLM, MINN.

Frank Klun, tajnik društva šte. 110 SNPJ.

JOHNSTOWN, PA.

Andrej Vidrih.

OHIO.

Anton Jankovič, ki obišče vse naselbine.

ZAPAD.

Frank Richter, ki obišče vse naselbine.

Ivan Erazem Tatenbah.

Historičen roman iz 17. veka
slovenske zgodovine.

Josip Jurčič.

(Dalje.)

Vaš boj — nič se ne strašite, meš moj je tudi
vaš, dokler ga more nositi desnica — vaš boj ve-
lja Nemece, katerih videti ne morete. In bogme,
v pravici ste. Ta Tatenbah je pa vendar tudi
nemški rodovine, čeprav se je od kmetov svojih
naučil slovenski jezik. Nemške krvi in nemške-
ga mišljenja in nagnjenja mu koncem ne morete
odvzeti. In kadar bode znaga naša, skrbeli bo-
ste, da vi fanjetje, njegove boste pa odpravili tako
ali drugače. In tu ste zopet v pravici, zakaj tak
nezanešljiv človek, ki vas ne bode umel, ni za
vašo stvar."

Vukovački je strmel. Kaldi nadaljuje: "Ti
veš, da je Kaldi italijanskega rodu in mu ni vzro-
ka v Nemece zaljubljenemu biti. Preklete! Po-
vsod so me odrivali, in golobrade nemške dečke
porivali predme. Bodi brez skrbi: s isto vernost-
jo s teboj na Nemece, kakor prej s Nemei na dru-
ge. To je naš posel. In kadar končamo, veš,
znanam se na tebe, da se ne bode treba pritože-
vati."

"Gotovo ne" — odgovori Vukovački. —
"Ali prosim te, ne govori več in s nikomer več
ob oni domiljivosti svoj, s nikomer!"

"Na roko, in poslušaj naj se ter v živi koži naj
me vrag odnese, če s kom govorim o tem."

Nekoliko časa razgovor utihne in moša sta
pridno posezala po čaši. Kaldi je opazil, da Vu-
kovačkova njegova slutnja ali njegovo pogojeenje
stvari ni razveselilo. Izkušal je torej hitro izbrisi
vsi vtisk, pripoveduje tovarišu to in ono nevaž-
no bajko, da bi se razmisli. Tako je po nevedo-
ma začel zopet na Tatenbaha. Na vse Vukovački
ni odgovarjal, samo ko je Kaldi med drugimi
slabimi svojstvi (dobrih ni hotel videti) našel tu-
di to, da Erazem Tatenbah zelo veruje v vraže
in čaravnosti, povzidelje Vukovački glavo in ga
jame natanko izpraševati o tem.

"To bi se dalo izvrstno porabiti," pravi Vu-
kovački zamišljen. "Opomni me jutri ali kesne-
je, o tem je treba preudarjati."

Juri Gornik pride v sobo in ko na vpraša-
nje pove, da je že kesno čez polnoč, vzdigneta
se tudi zadnja dva pivca, da bi šla počivat.

Šesto poglavje.

Iz spanja grof se prebudi,
Tako mi pravi, govori:
Brž, hlapci, konje ocedlat!
Tak se hoče odpravat!
Da mlada vpije Alenčica.

Narodna pesem.

Drugo jutro je bilo solnce že visoko na ob-
soru, predno je bil Tatenbah pripravljen na od-
hod. Mnogonaušile snočnje vino mu je bilo spa-

nje podaljšalo in nasledki tudi niso zaostali. Bil
je razdražljiv in aluge so to morali neugodno ob-
čutiti.

Okoli desetih se vzdignejo. Četrtnko ure
navzdol so morali po slabem, bolj stezi nego ko-
lovozni cesti podobnem strmeh potu peš hoditi
do ceste, kjer so jih v samotni krčmi od včeraj ča-
kali osedlani konji.

Bili so komaj šestdeset korakov od vinograd-
ske hiše, ko prav tik njih v vinogradu med gos-
tim zelenim trstjem Tatenbahov veliki pes zalaja
in se obenem začuje prostrašen krik ženskega
spola.

Eden strežajev zaživlja psu in žival pride
mirna nazaj. A Tatenbah, ki je krik čul, obstane
na poti in reče Gorniku:

"Pogledi, kdo je v vinogradu. Kaj ima zdaj
delati v njem? To bode kak tat. Ti premalo pa-
ziš. Glejte, da mi tega človeka privedete sem;
pokažem vam, kako se kaznuje." Gornik in dva
hlapca stopijo med trte in koga najdejo?

Namestu tatu, ki bi kaznen zaslužil in dobiti
imel, pride na videlo Gornikova Marijanica.

"Oh, krasno dete, kako je to vzrastlo v tej
pusli rebri!" pravi Tatenbah ves obveseljen.

Dva pa sta bila med grofovimi spremljeval-
ci, katerim sta prikazen nikakor ni godila: Ribelj
in Gornik.

Marijanica je namreč hotela, nagnena po svo-
ji ženski zvedavosti, videti iz skrivališča "hu-
dobnega" grofa in "izprijeni" gosposki svet in
morebiti tudi, da bi še enkrat videla ljubeza svo-
jega, in kako hodi v visoki družbi. Nesrečni pes
jo je izdal. Tu stoji zdaj osramočena in tresoča
se od strahu. Nikomur si ne upa pogledati v lice:
"Čigavo je to dekle, stari?" vpraša Taten-
bah Gornika.

"Moje!" odgovori ta.

"Hei tvoja?"

"Da, gospod!" odgovori stari vinogradnik.

"In zakaj nam je nisi snoči pokazal? — Poj-
di sem, dete, ne boj se!" pravi grof, in ko se
dekla z mesta ne gane, stopi in k nji in ji pogladi
podbradek, da deklici šine rdečica preko ušes,
Riblju pa se stisne pest za hrbtom.

"Čedno deklete, krasno, ne!" se obrne Ta-
tenbah k tovarišem.

"Kvara velika, da bode taka ročica tu v
divjini odevetela," pravi dolgi, suhi Rudolf, po-
leljivo gledaje na Marijanico.

"Prav govoriš" — reče grof. — "Semkaj
malokdaj prihajamo. Preselimo jo. Kaj praviš,
Baltazar, kam?"

Ribelj se obrne v stran, kakor ne bi čul. Ta-
tenbah, ki je sicer imel dober spomin in je na-
tanko spregledal vse gospodarstvo svoje razmerje,
se domi, da na svojem gradu Podčetrtnu nima
oskrbnika.

"Ti stari, Gornik, ki imaš lepo hčer, in ker
si zanesljiv — preseli se iz teh dré na moj grad
Podčetrtek. Tam se ti bo godilo bolje." — K
deklici obrnjen pa pravi: "Da se vidimo, sree!"

Družba odide.

V radovednosti svoji založena in osramočena
deklica se razjoka. Da, plakaj dekle, ne znaš —
kaj si storila!

Dalje prihodnjaj.